



Broj:09-056/23-1025/6

25. oktobar 2023. godine

Izvještaj o sprovedenim javnim konsultacijama o Nacrtu sektorske analize u oblasti rodne ravnopravnosti za 2024. godinu

Shodno članu 79 Zakona o državnoj upravi i člana 12 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija u vezi člana 32a Zakona o nevladinim organizacijama, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava je dana 02.10.2023. godine objavilo Javni poziv za konsultovanje sa zainteresovanim nevladinim organizacijama koje se bave rodnom ravnopravnošću u cilju sačinjavanja Sektorske analize za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz Budžeta Crne Gore u 2024. godini u navedenoj oblasti. Konsultacije su realizovane u periodu od petnaest dana od 03.10.2023. zaključno sa 17.10.2023. godine, u okviru kojih su nevladine organizacije Centar za ženska prava, Đakomo Adriatic i Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore dostavile putem maila svoje komentare i sugestije, dana 17.10.2023. godine, zavedene u Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava pod brojem 09-056/23-1025/3; 09-056/23-1025/4; 09-056/23-1025/5 od 18.10. 2023. godine

Komentari i sugestije Centra za ženska prava:

KOMENTAR 1: Crna Gora je članica inicijative Partnerstvo za otvorenu upravu (POU) od 13.02.2012. godine. POU je dobrovoljna međunarodna inicijativa, pokrenuta 2011. godine, koja promoviše multilateralnu saradnju, podržava i pomaže razvoj otvorenosti, transparentnosti i odgovornosti uprave kroz otvorenu saradnju predstavnika državne uprave sa civilnim društvom i drugim akterima u cilju promocije i povećanja transparentnosti. U skladu sa Akcionim planom koji je usvojen u okviru ove inicijative, a koji predviđa mjeru „Promocija i unapređenje politike i prakse otvorenih podataka“, važno je da Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava svoje sektorske analize dostavlja na uvid i komentare civilnom društvu i nevladinim organizacijama u čitljivom formatu, koji omogućava da se tekst izmijeni i pristupi mu se na olakšan način. Otvorenost podataka je jedan od principa dobre javne uprave, koji su takođe definisani Strategijom reforme javne uprave 2022 - 2026, koja prati ključne ciljeve definisane Godišnjim programom rada Vlade, Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021 - 2023, Programom predpristupne podrške IPA III, ciljevima Slovenskog predsjedništva EU, Zaključcima sastanka EU Ministara javne uprave iz juna 2021. godine, kao i SIGMA Principima javne uprave.

KOMENTAR 2: Potrebno je izmjeniti tačku 2.3 kroz koju se opisuju pokazatelji doprinosa nevladinih organizacija. Na način kako su predloženi, ne može se „izmjeriti“ konkretan doprinos NVO-a u ovoj oblasti. Stoga, predlažemo izmjene na sledeći način:

KOMENTAR 2.1.: *Unapređenje primjene normativnog okvira za sprovođenje politika rodne ravnopravnosti* - izmijeniti na način da glasi: Broj nevladinih organizacija, sa prepoznatom ekspertizom u oblasti rodne ravnopravnosti, uključeni u rad radnih tijela za praćenje *primjene normativnog okvira za sprovođenje politika rodne ravnopravnosti*.

KOMENTAR 2.2.: *Uspostavljanje jednakih rodni uloga u procesima kreiranja politika i donošenja odluka* – izmijeniti na način da glasi: Broj inicijativa, izvještaja i analiza NVO o rodnoj izbalansiranosti u procesu donošenja odluka, strukturi Vlade, institucija i javnih preduzeća u vlasništvu države.

KOMENTAR 2.3.: *Jačanje svijesti o važnosti rodne ravnopravnosti i zaštite od diskriminacije po osnovu pola i roda i svih oblika nasilja* - izmijeniti na način da glasi: Broj inicijativa, izvještaja, analiza i kampanja NVO sprovedenih u medijima/društvenim mrežama o rodnoj ravnopravnosti i zaštiti od rodno zasnovanog nasilja i rodno zasnovane diskriminacije.

KOMENTAR 2.4.: *Smanjenje nivoa stereotipa i predrasuda prema ženama i osobama drugačijih polnih i rodni identiteta*; - izmijeniti na način da glasi: Broj inicijativa, izvještaja, analiza i kampanja NVO o rodni stereotipima i predrasudama. Broj državnih službenika/ca koji/e su učestvovali u NVO obukama na ove teme.

KOMENTAR 2.5.: *Senzibilnije izvještavanje, promjene diskriminacionih obrazaca i stereotipa o rodni ulogama*; - izmijeniti na način da glasi: Broj organizovanih NVO obuka o rodno odgovornom izvještavanju i rodni diskriminaciji/ broj službenika/ca koji su pohađali NVO obuke o rodno odgovornom izvještavanju i rodni diskriminaciji.

KOMENTAR 2.6.: *Zaustavljanje govora mržnje prema ženama na medijskim portalima i društvenim mrežama*; - izmijeniti na način da glasi: Broj inicijativa, saopštenja, reagovanja i sprovedenih kampanja o govoru mržnje prema ženama na medijskim portalima i društvenim mrežama.

KOMENTAR 2.7.: *Poznavanje standarda rodne ravnopravnosti i promovisanje principa rodne ravnopravnosti*; - izmijeniti na način da glasi: Broj sprovedenih obuka i istraživanja na temu rodne ravnopravnosti i aktivnosti na promovisanju i implementaciji principa rodne ravnopravnosti.

KOMENTAR 2.8.: *Aktivno učestvovanje kroz dijalog i davanje preporuka u radu radni tijela i radni grupa za rodnu ravnopravnost (Savjet, Komisija za sprovođenje NSRR i AP, i dr.);* - izmijeniti na način da glasi: Broj predstavnika/ca NVO sa ekspertizom u oblasti rodne ravnopravnosti koji/e učestvuju u *u radu radni tijela i radni grupa za rodnu ravnopravnost (Savjet, Komisija za sprovođenje NSRR i AP, i dr.);* procenat prihvaćenih komentara i sugestija NVO na dokumenta Savjeta, Komisije za sprovođenje NSRR i AP.

KOMENTAR 2.9.: *Većem stepenu povjerenja građana u institucije* - izmijeniti na način da glasi: Rezultati istraživanja o povjerenju građana/ki u institucije.

Generalni komentar: Da bi se mjerio stvarni napredak u oblastima rodne ravnopravnosti koje ova sektorska analiza izdvaja, vazno je da se na svim mjestima gdje su kao indikatori predloženi brojevi, utvrdi i precizan broj kampanja, službenika/ca, obuka, analiza itd. Postavljanje mjerila na ovaj način omogućice preciznu evaluaciju uspjeha sprovođenja strategije, odnosno projekata koji će se ubuduće podržati kroz ovu oblast.

Komentari i sugestije Đakomo Adriatic:

Strateški cilj 2. – Edukacija medija na nivou Crne Gore, osim Javnog servisa obuhvatiti i lokalne i regionalne medije i zaposlene u njima. Takođe, povećati proizvodnju medijskog sadržaja kako bi se smanjio nivo stereotipa i predrasuda prema ženama i osobama drugačijih polnih i rodnih identiteta.

Aktivnosti NVO treba da budu proširene „Kampanje za osvješćivanje javnosti: organizovanje kampanja koje će podizati svijest o važnosti rodne ravnopravnosti i etičkih pitanja povezanih sa njom“ dodati osim kampanja na društvenim mrežama i tradicionalne medije gdje se po istraživanjima može zaključiti da najmanje tradicionalni mediji imaju neprimjerenog sadržaja kao što je to slučaj sa društvenim medijima i mrežama.

Takođe, aktivnosti „Promocija svijesti osnaživanje kroz medije: kampanje za podizanje svijesti i promociju pozitivnih priča o ženama sa invaliditetom kroz medije i društvene mreže kako bi se borili protiv stigme i stereotipa“ treba proširiti na sve žene pa obzirom da govorimo o rodnoj ravnopravnosti ne treba isticati žene sa invaliditetom već sve žene obzirom da radimo na prevenciji diskriminacije, a sa stigmama i stereotipima se susreću svi tako da imamo slučajeve da žene bez invaliditeta nose kroz svoj javni posao veću stigmatu i stereotip nego žene sa invaliditetom. Takođe, vrlo je značajno osnaživati i žene koje zbog različitih situacija vrše veću stigmatu i pritisak na ženu koja je uspješnija od nje same i tako doprinosi najtežem obliku stereotipa koji se prećutkuje.

Komentari i sugestije Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore:

„U cilju kvalitetnijeg sačinjavanja *Sektorske analize za utvrđivanje prijedloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz Budžeta Crne Gore u 2024. godini*, Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore (UMHCG) daje sljedeće komentare i sugestije na *Nacrt* ovog dokumenta koji je objavljen na sajtu Ministarstva ljudskih i manjinskih prava, dana 02.10.2022:

Opšti osvrt:

U vezi s predloženim *Nacrtom sektorske analize*, ocjenjujemo pozitivnim detaljno razrađen *Opis problema*, a u cilju izrade još kvalitetnije *Sektorske analize* dajemo sljedeće komentare:

U Tački 2, podtački 2.1. u *Opisu problema*, i ovog puta, ukazujemo na činjenicu da u *Nacrtu*, pored već pomenutih istraživanja javnog mnjenja, nedostaju istraživanja koja su direktno usmjerena na same žene s invaliditetom, pa se postojeća odnose na percepciju diskriminacije, a ne na iskustva i stavove samih žena s invaliditetom. U tom smislu, pored već pomenutog istraživanja UNDP, potrebno je navesti i istraživanja NVO sektora o rodnoj (ne)ravnopravnosti žena uključujući i žene s invaliditetom. U dijelu gdje se pominje da su žene s invaliditetom takođe izložene višestrukoj diskriminaciji i da je fizički pristup institucijama i dalje jedan od najočiglednijih problema, predlažemo da se u tom dijelu navedu i podaci iz istraživanja koja se direktno odnose na žene s invaliditetom, konkretno istraživanja UMHCG, kao što su: *Analiza rodno odgovornog budžetiranja u projektima u oblasti rodne ravnopravnosti, zaštite od diskriminacije i promocije prava OSI, pristupa pravdi i zaštite žena od nasilja* i *Publikacija o ekonomskom nasilju nad ženama s invaliditetom*.

U segmentu izvora podataka koji potvrđuju opis problema predlažemo da se pored pomenutih istraživanja pomenu i informativne publikacije UMHCG, i to: *Publikacija o rodnoj ravnopravnosti i uključivanju žena s invaliditetom u procesu evropskih integracija*, *Brošura o nasilju nad ženama i djecom s invaliditetom i mehanizmima prepoznavanja i zaštite od nasilja*, *Informator o pravima žena s invaliditetom na rad i zapošljavanje*, kao i *Džepni vodič za žene s invaliditetom s iskustvom nasilja*.

U *Opisu problema* potrebno je i konstatovati i dodatno analizirati problem nasilja nad djevojčicama, djevojkama i ženama s invaliditetom, i to svih njegovih aktivnih i pasivnih pojava jer žene i djevojke s invaliditetom često nijesu dovoljno edukovane/informisane da ga prepoznaju i adekvatno reaguju na njega. Imajući u vidu opšti stav društva prema invaliditetu, ove grupe žena nasilje često ne prijavljuju, niti otvoreno govore o pretrpljenom nasilju jer u većini slučajeva zavise od nasilnika usljed nedostatka servisa podrške.

Imajući u vidu da se među dokumentima na kojima je *Sektorska analiza* bazirana navode *Zaključni stavovi i preporuke CEDAW*, i ove godine ukazujemo da je potrebno u sami tekst *Analize* uključiti preporuke koje se odnose na žene s invaliditetom, odnosno paragraf 40. i 41. ovih preporuka, u kojima se navodi sledeće:

Paragraf 40. *Komitete je zabrinut da su žene sa invaliditetom izložene visokom nivou diskriminacije u državi članici. On naročito konstatuje:*

(a) *nedovoljno razmatranje specifičnih potreba žena i djevojaka sa invaliditetom u zakonima i politikama za promovisanje rodne ravnopravnosti, kao i u zakonima i politikama za lica sa invaliditetom, kao što je Strategija za integraciju lica sa invaliditetom 2016 - 2020;*

(b) *da su žene sa invaliditetom često lišene pristupa seksualnom i reproduktivnom zdravlju i pravima, kao i roditeljstva i može se desiti da njihova djeca budu oduzeta od njih; i*

(c) *nesrazmjerno visok rizik siromaštva među ženama sa invaliditetom usljed njihove veoma niske stope zaposlenosti, jer njihove zarade i/ili naknade koje primaju često dijele ili ih u potpunosti koriste njihove porodice.*

Paragraf 41. *Komitet preporučuje državi članici da:*

(a) obezbijedi da se specifične potrebe žena i djevojaka sa invaliditetom sistematski uzimaju u obzir, npr. kroz procjenu uticaja, u formulisanju i primjeni zakona i politika za promovisanje rodne ravnopravnosti i onih za lica sa invaliditetom;

(b) u skladu sa Akcionim programom sa Međunarodne konferencije o populaciji i razvoju i Pekinškoj akcionoj platformi i dokumentima koja su proizašla sa konferencija za njihov ponovni pregled, osigura da žene sa invaliditetom imaju pravo da biraju broj svoje djece i razmak između njih, kao i pravo da imaju kontrolu i da slobodno i odgovorno odlučuju o pitanjima vezanim za svoju seksualnost, uključujući seksualno i reproduktivno zdravlje, bez prisile, diskriminacije i nasilja;

(c) osigura da se djeca ne odvođe od svoje majke zbog invaliditeta majke i da, ako je potrebno, servisi u zajednici pomažu majci u podizanju djece; i

(d) podigne svijest o važnosti ekonomske nezavisnosti za žene sa invaliditetom, uspostavi odgovarajuće procedure koje omogućavaju ženama sa invaliditetom da zahtijevaju svoje zarade i/ili naknade u slučaju da im one budu oduzete od strane članova porodice, i osiguraju da se naknade direktno daju ženama sa invaliditetom, a ne članovima njihovih porodica.

U Tački 2, podtački 2.1. u dijelu Podaci (analize, studije, statistički izvještaji) koji pojašnjavaju navedeni problem, pored navedenih zakona i strategija, potrebno je dodati i *Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom*, uz sugestiju da je poželjno linkovati sve izvore podataka, za svaku od pobrojanih stavki.

U istoj Tački, podtačka 2.3. U dijelu koji se tiče opisa načina doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema potrebno je pomenuti žene s invaliditetom pogotovo u sferama zaštite od nasilja i ekonomskog osnaživanja, dakle, ukazati i na jačanje svijesti o svim oblicima nasilja nad ženama, djevojkama i djevojčicama s invaliditetom.

Dalje, kako bi strateški ciljevi bili sveobuhvatniji, predlažemo da se u Tački 3, podtački 3.1, osim navedenih aktivnosti, pomenu i aktivnosti NVO koje će tretirati prava žena, djevojaka i djevojčica s invaliditetom. U tom smislu, smatramo da treba navesti i neke od sljedećih aktivnosti:

- Organizovanje kampanje o problemu višestruke i interseksijske diskriminacije nad ženama, djevojkama i djevojčicama s invaliditetom, budući da se u *Nacrtu* pominje samo višestruka diskriminacija;
- Organizovanje kampanje u pravcu podizanja svijesti o modelima pristupa invaliditetu i pravima žena s invaliditetom;
- Organizovanje obuka/radionica/seminara za žene i djevojčice s invaliditetom o prepoznavanju nasilja i diskriminacije i adekvatnoj reakciji i mehanizmima zaštite od nasilja;
- Obuke za predstavnike medija o modelima pristupa invaliditetu i adekvatnom medijskom izvještavanju;

- Istraživanja o učešću žena s invaliditetom u političkom i javnom životu;
- Psihološko osnaživanje djevojčica i žena s invaliditetom, koje su pretrpjele neki vid nasilja ili su i dalje žrtve istog;
- Obuke donosilaca odluka na nacionalnom i lokalnom nivou o pravima žena i djevojčica s invaliditetom, kao i
- Izradu publikacija i edukativnog materijala o pravima žena s invaliditetom i svim oblicima nasilja nad ženama i djevojčicama i načinima suzbijanja rodno zasnovanog nasilja i u pristupačnim formatima za žene s invaliditetom.

Vjerujemo da će predložene izmjene doprinijeti adekvatnijem planiranju aktivnosti projekata i programa koji su usmjereni na sprečavanje rodno zasnovane diskriminacije svih žena, uključujući i žena s invaliditetom, a posebno onih koje su izložene intersekcijskoj i višestrukoj diskriminaciji.“

Odgovor obrađivača Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti:

1. Sugestije koje se odnose na komentar koje je dostavila nevladina organizacija **Centar za ženska prava** u komentaru 1., a odnosi se na inicijativu Partnerstva za otvorenu upravu, uzimajući u obzir član 32a Zakona o nevladinim organizacijama („Sl.list CG, br. 37/17“), shodno kojem se vode konsultacije sa zainteresovanim nevladinim organizacijama, ovaj organ daje objedinjeno mišljenje koje se dalje upućuje Ministarstvu javne uprave. Izvještaj o sprovedenim konsultacijama se objavljuje na zvaničnoj web stranici Ministarstva ljudskih i manjinskih prava, čime je načelo transparentnosti u potpunosti primijenjeno, kao i da se takvo postupanje temelji na principima dobre uprave.

Sugestije koje se odnose na komentar 2.1 se djelimično usvaja. Rad u radim tijelima se raspisuje Javnim pozivom za predlaganje predstavnika/ca NVO za učešće u radu tih tijela, u kojem je ograničen broj nevladinih organizacija koje učestvuju u radu radnih tijela, time bi se suzio prostor djelovanja za većinu nevladinih organizacija koje i pored ekspertize nisu u mogućnosti da budu članovi/ice istih. Smatramo da bi bolja formulacija u konkretnom slučaju bila „*Unapređenje primjene normativnog okvira za sprovođenje politika rodne ravnopravnosti* - Broj nevladinih organizacija i upućenih inicijativa koje doprinose unapređenju normativnog okvira za sprovođenje politika rodne ravnopravnosti.“

Sugestije na komentar 2.2. se djelimično usvaja „*Uspostavljanje jednakih rodni uloga u procesima kreiranja politika i donošenja odluka* –Broj inicijativa, izvještaja i analiza NVO o rodnoj izbalansiranosti u procesu donošenja odluka.“

Sugestije na komentar 2.3 se djelimično usvaja „*Jačanje svijesti o važnosti rodne ravnopravnosti i zaštite od diskriminacije po osnovu pola i roda i svih oblika nasilja* - Broj inicijativa, izvještaja, analiza i kampanja NVO sprovedenih u medijima/društvenim mrežama o rodnoj ravnopravnosti i zaštiti od rodno zasnovanog nasilja i rodno zasnovane diskriminacije.“

Sugestije na komentar 2.4 se djelimično usvaja i modifikuje na način da glasi „*Smanjenje nivoa stereotipa i predrasuda prema ženama i osobama drugačijih polnih i rodni identiteta*; - Broj inicijativa, izvještaja, analiza i kampanja NVO o rodni stereotipima i predrasudama. Broj polaznika iz ciljnih grupa koji/e su učestvovali u NVO obukama na ove teme.

Sugestije na komentar 2.5. se djelimično usvaja i modifikuje na način da glasi „*Senzibilnije izvještavanje, promjene diskriminacionih obrazaca i stereotipa o rodni ulogama*; - Broj organizovanih NVO obuka o rodno odgovornom izvještavanju i rodnoj diskriminaciji, broj polaznika iz ciljnih grupa koji su pohađali obuke o rodno odgovornom izvještavanju i rodnoj diskriminaciji.

Sugestije na komentar 2.6. se djelimično usvaja i glasiće „*Zaustavljanje govora mržnje prema ženama na medijskim portalima i društvenim mrežama*; - Broj inicijativa, saopštenja, reagovanja i sprovedenih kampanja o govoru mržnje prema ženama na medijskim portalima i društvenim mrežama.

Sugestije na komentar 2.7. se djelimično usvaja i glasiće: „*Poznavanje standarda rodne ravnopravnosti i promovisanje principa rodne ravnopravnosti*; - Broj sprovedenih obuka i istraživanja na temu rodne ravnopravnosti i aktivnosti na promovisanju i implementaciji principa rodne ravnopravnosti.“

Sugestije na komentar 2.8. se djelimično usvaja i modifikuje na način da glasi: *Aktivno učestvovanje kroz dijalog i davanje preporuka u radu radnih tijela i radnih grupa za rodnu ravnopravnost (Savjet, Komisija za sprovođenje NSRR i AP, i dr.)*; - Broj preporuka i sugestija upućenih od strane nevladinih organizacija u radu radnih tijela i radnih grupa (Savjet, komisija za sprovođenje NSRR i AP i dr.)

Sugestije na komentar 2.9. se djelimično usvaja i glasiće: „*Većem stepenu povjerenja građana u institucije* - Rezultati istraživanja o povjerenju građana/ki u institucije.

U cilju uspješnosti realizacije Sektorske analize, saglasni smo da je kvantifikovanje učinka pokazatelj uspješnosti realizacije projekata. Time smo i uvrstili, djelom modifikovali, komentare i sugestije koje je dostavila NVO Centar za ženska prava. Strateški ciljevi, preporuke i zakonski akti koji su uvršteni u sektorskoj analizi osnovni su putokaz smjera djelovanja primjene politika rodne ravnopravnosti. Uspješnost sprovođenja politika i djelovanja ogledaće se djelom u evaluaciji projekata, a djelom i na godišnje Izvještaje o sprovođenju akcionog plana NSRR.

2. Sugestije koje je dostavila nevladina organizacija **Đakomo Adriatic**, a tiču se edukacije medija na nivou Crne Gore, u Nacrtu sektorske analize ne navodi se Javni servis Crne Gore, kao ni bilo koji drugi mediji pojedinačno, već su obuhvaćeni svi medijski akteri, kako bi se smanjio nivo stereotipa i predrasuda prema ženama i osobama drugačijih polnih i rodni identiteta.

Sugestije koje se tiču strateških ciljeva, tačka 3.1. „Kampanje za osvješćivanje javnosti: Organizovanje kampanja koje će podizati svijest o važnosti rodne ravnopravnosti i etičkih pitanja povezanih sa njom. To može uključivati kampanje na društvenim mrežama, organizaciju događaja i slično, čime se ne isključuju tradicionalni mediji, već je ukazano na važnost da se kampanje prošire i na društvene mreže jer je govor mržnje u ekspanziji i kao takav najviše izražen na istim, budući da platforme interaktivne i transparentne.

Sugestije koje se odnose na kampanje za podizanje svijesti i promociju pozitivnih priča o ženama sa invaliditetom, kao i sugestija da se ista proširi na sve žene je već inkorporirano, budući da je Nacrt sektorske analize u većem dijelu usmjeren na ravnopravni položaj žena, osvrt u odnosu na žene i djevojčice sa invaliditetom je uključen zbog oblika diskriminacija s kojim se žene sa invaliditetom susreću u svakodnevnom životu.

3. Sugestije koje je dostavila nevladina organizacija **UMHCG** u odnosu na tačku 2. podtačka 2.1. prihvatamo preporuku da uvrstimo istraživanje koje je sproveda navedena nevladina organizacija. <https://umhcg.com/wp-content/uploads/2021/10/26-X-21-ANALIZA-RODNO-ODGOVORNOG-BUD%C5%BDETIRANJA-nacrt-publikacije.pdf>

Ostvarivanje specifičnih potreba žena i djevojaka sa invaliditetom rješava se kroz strateške politike koje u fokusu imaju za cilj unaprijeđenje položaja lica sa invaliditetom u različitim oblastima (oblast zaštite od diskriminacije i promocije jednakosti, oblast obrazovanja, zapošljavanja, zdravstvene zaštite, saobraćaja, socijalne i dječije zaštite i druge). Oblast borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, koja uključuje između ostalog i prevenciju i zaštitu od nasilja žena sa invaliditetom, tretirana je kroz Nacionalni dokument za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprječavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija), koji je u nadležnosti resornog ministarstva rada i socijalnog staranja. Ovaj dokument predviđa i obavezu države da podstiče, podržava i uspostavlja djelotvornu saradnju sa udruženjima građana/ki, organizacijama civilnoga društva, što posebno dolazi do izražaja u obavezama koje se odnose na prevenciju od nasilja i zaštitu i vidove specijalne podrške ženama žrtvama nasilja i žrtvama nasilja u porodici.

Sugestije koje je dostavila nevladina organizacija UMHCG a tiče su Zaključnih stavova i preporuka CEDAW Komiteta, nismo akcentovali pojedinačne paragrafe. U septembru 2022. godine, Odjeljenje je sprovedo proces prikupljanja informacija od relevantnih institucija u cilju sačinjavanja odgovora na dodatna pitanja u vezi sa III CEDAW izvještajem Crne Gore koja su dostavljena krajem jula 2022. Odgovori su upućeni CEDAW Komitetu u januaru 2023. godine.

U sugestijama koje se odnose na podtačku 2.1. prihvatamo sugestiju da inkorporiramo Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom u djelu Podataka.

U djelu sugestija koje tretiraju Nacrt sektorske analize tačka 3. a tiču se aktivnosti koje su sugerisane, prihvatamo sugestiju da uvrstimo pored višestruke i intersekciju

diskriminaciju. Organizovanje kampanja u pravcu podizanja svijesti o modelima pristupu invaliditetu su već uključene, iako nisu iste posebno naglašene. Predloženu aktivnost o istraživanju i uključivanju žena s invaliditetom ćemo uvrstiti u aktivnosti pravni i politički angažman. Preporuke koje se odnose na obuke predstavnika medija o modelima pristupa invaliditetu smatramo da bi se bolje uklopila u sklopu Nacrta sektorske analize u oblasti zaštite lica sa invaliditetom. Izradu publikacija i edukativnog materijala o pravima žena s invaliditetom i svim oblicima nasilja nad ženama i djevojčicama ćemo uvrstiti u sklopu aktivnosti promocija svijesti i osnaživanje kroz medije. Kao novu aktivnost uključićemo sugestiju o organizovanju obuka za donosioce odluka na nacionalnom i lokalnom nivou o pravima žena i djevojčica s invaliditetom.

Članom 3 Zakona o rodnoj ravnopravnosti („Sl.list „RCG“, br. 46/07, 73/10, 40/11, 35/15), propisano je da su državni organi, organi državne uprave i lokalne samouprave, javne ustanove, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), kao i privredna društva, druga pravna lica i preduzetnici/ce dužni da, radi postizanja rodne ravnopravnosti, u svim fazama planiranja, donošenja i sprovođenja odluka, kao i preduzimanja aktivnosti iz svoje nadležnosti ocjenjuju i vrednuju uticaj tih odluka i aktivnosti na položaj žena i muškaraca.

Dakle, polazeći od činjenice da rodna ravnopravnost podrazumijeva horizontalni pristup u kreiranju i ostvarivanju rodnih politika kroz sve oblasti života, Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti cijeni da je realizacija preporuka koje su navedene u komentarima UMHCG u nadležnosti svih relevantnih aktera koji kreiraju i sprovode politike jednakih mogućnosti u različitim oblastima društvenog života. S tim u vezi, očekuje se da nadležna ministarstva prilikom sačinjavanja sektorskih analiza za svoje prioritetne oblasti uključuju i preporuke CEDAW komiteta.

Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava u predloženom Nacrtu sektorske analize za oblast rodna ravnopravnost za 2023. godinu, uključilo je i žene i djevojke sa invaliditetom, uz očekivanja da projekti i programi nevladinih organizacija u oblasti rodne ravnopravnosti treba da doprinesu ostvarivanju zajedničkih ciljeva kojima se želi unaprijediti položaj svih žena u Crnoj Gori, samim tim i žena i djevojaka sa invaliditetom.

Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava
Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti

Odgovor sačinila:

Biljana Pejović, načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti

